

Emlékeztető
az MTA IX. osztály Jövőkutatási Bizottság és Statisztikai Bizottság
2009. szeptember 28-i együttes üléséről

Az ülés helye: KSH Tanácsterem Bp. Keleti Károly u. 17.
Jelen volt a két bizottságból 37 fő és 5 meghívott, összesen 42 fő.

Besenyei Lajos megnyitó szavai után Nováky Erzsébet üdvözölte a jelenlevőket, és átvette az elnöki teendőket.

Besenyei Lajos „Az előrejelzési metodika – különös tekintettel a statisztikai módszerekre” címmel tartott előadást, egy történeti áttekintést adva, majd az előrejelzési módszerek általános alapvetéseit bemutatta.

Az előadó hangsúlyozta, hogy a „a jövő bemutatása a két legősibb mesterség (a szerelmi szolgáltatás és jóvendőmondás) egyike, és egyidős az emberiséggel, mindkettő az örök emberi vágyból fakad. Az előrelátás módszertani lehetőségei meghatározottak a mindenkori általános fejlettségi szint által. A nem tudományos előrelátás az emberiség fejlődésének kezdeti szakaszára jellemző, a tudományos előrelátást a természettudományok fejlődési eredményei adták. A gazdasági, társadalmi folyamatokra vonatkozó tudományos előrelátást a valószínűség számítás kialakulása és fejlődése alapozta meg.

Az előadó rávilágított a metodológiailag is fontos prognosztika és futurológia közötti különbségekre. Ezt követően múlt-jelen-jövő kapcsolódási módjának megfelelően alkalmazható módszerekről az azokra vonatkozó módszertani követelményekről beszélt az előadó. Eszerint az előrejelzéseknél:

- egyensúlyi helyzet, folytatódó folyamatok esetében a statisztika klasszikus módszerei alkalmazhatók;
- részleges konfliktus vagy két szélsőséges folyamattípus közötti helyzetben speciális, előrejelzési célokra továbbfejlesztett statisztikai módszerek alkalmazhatók,
- teljes konfliktus esetében viszont nem alkalmazhatók a hagyományos statisztikai módszertanok.

Ebből következően a résztvevők egy teljes módszertani áttekintést kaptak a szubjektív, ezen belül a kollektív szakértői véleményezés módszereiről, valamint az objektív módszerek két csoportjáról, a naiv mechanikus és a súlyozott módszerekről. Végül Armstrong tudományos ismeretekre vonatkozó módszertani fájának bemutatásával zárult az előadás.

Kiss Endre: A globalizáció és a jövőkutatás sajátos módszertani problémái című előadásban a globalizáció elméleti leírása körüli polémiákról hallhattunk. A globalizáció elméleti leírása kísérlet a jelen valamilyen rendszerbe foglalására, ami viszont tele van aszimmetrikus és hibrid viszonyokkal, különmemű dolgok egybefoglalásával. A globalizációban jelen van egy strukturális koherencia, de az nem fedi le teljesen. A globalizáció átnyúlik a jövőbe, alapvető kategóriaként jelen van a statisztika is. A távolabbi, kontingens véletlen problémák is megjelennek a globalizációban, ugyanakkor a globalizáció felszabadítja az aktorokat. Ha igaz az, hogy a globalizációnak van leírása, akkor ezen belül a jövő jobban kiszámítható. Felmerült a válság értelmezése, a globalizáció és a nagy elméletek közötti groteszk helyzet fejtegetése is.

Harmadik előadóként *Nováky Erzsébet A stratégiák jövőkutatási megalapozása* című előadásában, azt hangsúlyozta, hogy a jelenlegi korszakváltásban stratégiaváltást jelent a stratégiák jövőkutatási megalapozása, a jövőkutatók és a stratégiaalkotók iteratív együttműködése. A módszertanban új a komplexitás, a participativitás és az alternativitás

együttes alkalmazása. Az elmúlt időszakból három bemutatott példán keresztül érzékeltette a gyakorlati alkalmazást. Az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció alapozása esetében jövőkutatói őrsem szerep érvényesült. Az ECOSTAT makro-stratégiák esetében a jövőhöz való viszony változása, a participatív és cselekvésorientált jövőkutatás, a gyenge jelek elemzése és a politikai-kulturális-gazdasági változások és értékek figyelembevétele az, amire felhívta az előadó a figyelmet. A Magyarország 2025 című kutatásban az előbb már említett új módszertanra építve a komplexitás, a participativitás és az alternativitás szempontjai alapján kidolgozott forgatókönyvek az egyéni és közösségi értékek, valamint a stagnálás-hanyatlás és növekedés-fejlődés tengelyek mentén kirajzolódtak a forgatókönyvek, és ennek megfelelően az a négy jövőalternatíva is körvonalazhatóvá vált, amelyben jelen van a múlt-jelen determináló ereje, valamint a társadalmi és egyéni cselekedetek szerepe, és amelyekből kibonthatók a stratégiaalkotás feladatai.

Az előadásokat hozzászólások követték.

Szilágyi professzor elismerően szólt az együttes ülés megrendezéséről. A két tudományág sokkal magasabb szinten találkozott. Explicite kevés hangzott el arról, mit használ a jövőkutatás a statisztikából.

Tóth Attiláné felvetette, mivel a globalizáció 90-es évek elejéről indult, tud-e az előadó olyan példát említeni, mint azt a válság-globalizáció kontextusában megtette.

Kovács Attila: ugyancsak a globalizációs elméletekhez kapcsolódóan felvetette, hogy a rendszerelmélet nem válthatja-e fel a nagy elméletek szerepét.

Belyó Pál a statisztika és jövőkutatás együttes alkalmazásának fontosságát emelte ki.

Gáspár Tamás a stratégia fogalmának változására és az önmegismerés fontosságának tényére hívta fel a figyelmet.

Beszteri Béla szerint a jövőkutatás gondolatilag előbbre van, mint a statisztika.

Schmidt Péter megköszönte az előadók nagyon értékes előadását.

Samu Mihály ugyancsak a globalizáció és jövőkutatás sajátos módszertani problémáihoz szólt hozzá.

A felvetett kérdésekre az érintett előadók reflektáltak. Zárszóként Besenyei Lajos elmondta, hogy az együttes ülés kölcsönösen egymást megismerő beszélgetés volt. Most talán a jövőkutatás makro-globális, kvalitatív futurológiai oldala került előtérbe, de nincs business forecasting, amelyben a statisztikai modellek ne vonulnának fel (idősoros modellek, regressziós modellek, Box-Jenkins modellek). Miért vizsgáljuk a múltat, ha ebből nem a jövőre extrapolálunk?

A jövővel foglalkozás kettős természete szükségessé teszi a kétirányú megközelítést, és az eredményeket rendszeresen össze kell kapcsolni. Erre volt jó példa ez az ülés is.

Budapest, 2009. szeptember 29.

Készítette: Dr Tóthné Dr Szita Klára

A két bizottság egyetért azzal, hogy a statisztikai adatbázis, a statisztikai módszertan a gazdasági előrejelzések alapvető bázisát jelentik. A gazdasági előrejelzések készítésénél nem mellőzhető a múltbéli információkra épülő összefüggések és tendenciák feltárása és extrapolálása. A szakértői (intuitív) módszertan fontos kiegészítője a statisztikai módszerek előrejelzési alkalmazásának.